

Lausunto HE 24/2026 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle ydinenergialaksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Energiakaupungit ry kiittää eduskunnan talousvaliokuntaa mahdollisuudesta tulla kuulluksi Ydinenergielain kokonaisuudistusta koskevan käsittelyn yhteydessä. Kaupunkienergiayhtiöiden näkökulmasta ydinenergielain uudistus on tervetullut kokonaisuus, joka muuttaa oikeustilaa ydinvoimalaitosten osalta selkeämmin vertailukelpoiseksi muun energiantuotannon kanssa.

Muutokset, jotka siirtävät voimalan teknisiin ratkaisuihin, laitostyyppiin ja vastuuhenkilöihin liittyviä määräyksiä eduskunnan hyväksymästä periaatepäätöksestä viranomaisvalvonnan piirissä olevaksi toiminnaksi ovat pienten ja modulaaristen ydinvoimalaitosten (SMR) toteuttamiskelpoisuuden kannalta olennaisia. Tämänhetkinen tilanne, jossa eduskunnan periaatepäätös on käytännössä hallinnollinen päätös, tuottaa ongelmia voimalaitoksen elinkaaren ollessa jopa yli 100 vuotta. Periaatepäätöksessä annettu määräys laitoksen pysymisestä *hakemuksen mukaisena keskeisiltä toimintaperiaatteiltaan ja turvallisuuden varmistamiseen liittyviltä ratkaisuiltaan* luo epäselvyyttä siitä, missä määrin laitoksen toiminnallisuutta ja turvallisuutta voidaan parantaa ilman uutta periaatepäätöstä.

Pienydinvoima on kaupunkienergiayhtiöiden näkökulmasta potentiaalinen tuotantotapa. Sen lopullinen rooli sähköntuotanto- ja lämmityssektoreilla on kuitenkin vielä epävarma. Siksi on olennaista, että ydinenergialakiesityksen määräyksiä on yksinkertaistettu ja keskitytty turvallisuuden varmistamisessa halutun lopputuloksen määrittelyyn. Teknisluontoisia ja nimettyjä vastuuhenkilöitä koskevia yksityiskohtaisia määräyksiä on perusteltua karsia, jotta ne on mahdollista sovittaa erilaisiin voimalaitostyypeihin ja operointimalleihin.

Esityksessä lähdetään siitä, että käytetyn ydinpolttoaineen käsittelystä ja kustannuksista huolehdittaisiin samoin kuin nykyään. Energiakaupungit ry huomauttaa, että tämä tekee nykyisten ydinvoimatoimijoiden yhteisöistä ja hallinnoimasta Posivasta luonnollisen monopolin ydinjätteen käsittelyssä. Ei ole realistista, että jokainen yksittäistä SMR-laitosta operoiva energiayhtiö perustaisi oman käytetyn polttoaineen käsittelylaitoksen tai jätteen loppusijoituspaikan. Vaihtoehtoisia ratkaisuvaihtoehtoja on joko lieventää käytetyn polttoaineen vientiä ja maahantuontia koskevia säädöksiä tai velvoittaa Posiva monopolin haltijana ottamaan vastaan ja käsittelemään kaikki Suomessa käytetty ydinpolttoaine. Mikäli menetellään jälkimmäisellä tavalla, on myös Posivan hinnoitteluperusteista ja kohtuullisesta tuotosta annettava viranomaismääräys.

Energiakaupungit ry pitää tarkastelun arvoisena sitä vaihtoehtoa, että käytetyn ydinpolttoaineen vienti ja tuonti sallittaisiin EU-alueen sisällä edellyttäen, että toisena osapuolena olevan valtion polttoaineen käsittelyjärjestelmä on suomalaisen viranomaisen hyväksymä. Tämä olisi erityisen hyödyllistä ydinpolttoaineen kierrätyksen edistämisen kannalta, mikä olisi myös eurooppalaisen omavaraisuuden ja ympäristön kannalta vastuullisena ratkaisuna, vähentäen säteilevän ydinjätteen määrää radikaalisti. Euroopassa kierrätyslaitoksia on tällä hetkellä kuitenkin vain Ranskassa. Käytetyn ydinpolttoaineen käsittelyketjun rakentaminen eurooppalaisella tasolla on todennäköisesti energia- ja kustannustehokkain vaihtoehto.

Lopuksi Energiakaupungit ry toivoo talousvaliokunnan suhtautuvan ydinenergielain uudistukseen kokonaisuutena myönteisesti ja painottavan sitä, ettei lainsäädännössä tehtävä yksinkertaistaminen ja yhdenmukaistaminen muun voimalaitoksia koskevien lainsäädännön kanssa johda laitosturvallisuuden heikompaan varmistamiseen, vaan uudella lainsäädännöllä mahdollistetaan nykyistä paremmin laitosturvallisuuden parantaminen myös ydinenergialaitoksen elinkaaren aikana.